

Date: 19th March-2025

URG‘OCHI HAYVONLAR JINSIY ORGANLARI JARROHLIK KASALLIKLARI

Sagizbaev Maxset O‘rinbosarovich

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali, o‘qituvchi.

Yesboganova Maryam

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali, magistrant.

Omirqayev Gayratdin

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali, magistrant.

Annotatsiya: Ushbu maqola urg‘ochi hayvonlarning jinsiy organlari jarrohlik kasalliklarini o‘rganishga bag‘ishlangan. Tadqiqot davomida urg‘ochi it va mushuklarning jinsiy tizim kasalliklari, ularni tashxislash usullari va samarali jarrohlik amaliyotlari tahlil qilindi. Diagnostik usullarga ultratovush tekshiruvi (UTT), laborator tahlillar va vizual kuzatuvlar kiritildi. Tadqiqot davomida hayvonlar ikki guruhga ajratildi: konservativ davolash va jarrohlik muolaja olgan hayvonlar. Kesarevo kesimi, ovarioektomiya va onkologik jarrohlik aralashuvlari natijalari baholandi. Operatsiyadan keyingi tiklanish jarayoni, antibiotik terapiyaning samaradorligi va rehabilitatsiya bosqichlari o‘rganildi. Natijalar shuni ko‘rsatdiki, jarrohlik yo‘li bilan davolangan hayvonlarning 80% dan ortig‘i to‘liq sog‘aygan. Tadqiqot natijalari veterinariya amaliyotida urg‘ochi hayvonlarning jinsiy tizim kasalliklarini tashxislash va jarrohlik usullarini yanada takomillashtirishga qaratilgan ilmiy asoslar taqdim etadi.

Kalit so‘zlar: Urg‘ochi hayvonlar, jinsiy tizim kasalliklari, veterinariya jarrohligi, ovarioektomiya, Kesarevo kesimi, diagnostika, ultratovush tekshiruvi, laborator tahlillar, rehabilitatsiya, antibiotik terapiya.

Kirish (Introduction)

Urg‘ochi hayvonlarning jinsiy organlari turli xil kasalliklarga va jarrohlik aralashuvlariga moyil bo‘lib, bu ularning reproduktiv salomatligiga ta‘sir qiladi. Hayvonlarning jinsiy tizim kasalliklari nafaqat ularning nasl qoldirish qobiliyatini pasaytiradi, balki umumiy sog‘lig‘iga ham salbiy ta‘sir ko‘rsatadi.

Veterinariya amaliyotida jinsiy organlarning jarrohlik kasalliklarini o‘z vaqtida aniqlash va samarali davolash muhim ahamiyatga ega. Vulvit va vaginit, bachadon kasalliklari, Kesarevo kesimi, ovarioektomiya va onkologik kasalliklarning jarrohlik muolajalari hayvonlarning hayot sifatini yaxshilashda katta ahamiyatga ega. Zamonaviy jarrohlik texnikalari yordamida ushbu kasalliklarni bartaraf etish, hayvonlarning reproduktiv faoliyatini tiklash hamda hayot sifatini oshirishi mumkin.

Date: 19th March-2025

Ushbu maqolada urg'ochi hayvonlarning jinsiy tizimiga oid kasalliklar va ularni jarrohlik yo'li bilan davolash usullari muhokama qilinadi. Tadqiqot davomida veterinariya amaliyotida qo'llanilayotgan ilg'or texnologiyalar va ularning samaradorligi tahlil qilindi.

Metodika (Methods)

Tajriba (Experiments)

Tadqiqot doirasida tajribalar quyidagi bosqichlarda amalga oshirildi:

1. **Hayvonlar tanlovi** – Tadqiqotda urg'ochi hayvonlarning jinsiy tizim kasalliklarini o'rganish maqsadida 50 ta urg'ochi it va mushuk jalb qilindi. Hayvonlar klinik simptomlarga ko'ra tanlab olindi, jumladan, bachadon infeksiyalari, tuxumdon kistalari va jinsiy a'zolarining yallig'lanish belgilari asosida saralandi. Har bir hayvonning umumiy fiziologik holati, tana harorati, yurak urishi, nafas olish tezligi va ishtahasi baholandi.

Barcha hayvonlarga dastlabki umumiy tekshiruv o'tkazilib, klinik simptomlari qayd etildi. Tahlil natijalariga ko'ra, itlarning 60% ida bachadon kasalliklari, mushuklarning esa 40% ida tuxumdon muammolari aniqlandi. Tanlangan hayvonlar ikki guruhga ajratildi: birinchi guruh konservativ davolash usullari bilan davolandi, ikkinchi guruh esa jarrohlik yo'li bilan muolaja qilindi. Tajriba davomida hayvonlarning holati 14 kun davomida kuzatildi va jarrohlik muolajalarining samaradorligi baholandi.

2. **Diagnostik tekshiruvlar** – Diagnostik jarayonlar hayvonlarning jinsiy tizimi kasalliklarini aniqlashda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqot davomida ultratovush tekshiruvi (UTT), laborator tahlillar va vizual kuzatuv asosida kasalliklar aniqlandi. Smith et al. (2020) tadqiqotlariga ko'ra, UTT usuli bachadon va tuxumdon kasalliklarini aniqlashda 85% aniqlikni ta'minlagan.

UTT yordamida bachadon devorining qalinligi, tuxumdon kistalari va yallig'lanish belgilari baholandi. Shu bilan birga, qon biokimyoviy tahlillari hayvonlarning umumiy sog'lig'ini aniqlash uchun o'tkazildi. Ushbu tahlillar hayvonlardagi yallig'lanish jarayonlarini, gormonal muvozanatni va immunologik holatni baholashga yordam berdi (Anderson et al., 2021).

Laborator tekshiruvlar davomida hayvonlarning leykotsit va eritrosit ko'rsatkichlari, jigar va buyrak faoliyatiga oid parametrlari ham baholandi. Tadqiqot davomida bachadon kasalligi aniqlandi, xususan, hayvonlarning 40% ida tuxumdon muammolari va 60% ida bachadon infeksiyalari qayd etildi. Smith et al. (2020) tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda shunga o'xshash natijalar aniqlangan bo'lib, bu ultratovush va laborator diagnostikaning aniq natija berishini tasdiqlaydi.

Shuningdek, kasallangan hayvonlarning holatini baholash uchun ularning tana harorati, yurak urish chastotasi va umumiy fiziologik ko'rsatkichlari qayd etildi. Ushbu ma'lumotlar jarrohlik yoki konservativ davolash usullarini tanlashda asosiy mezon bo'lib xizmat qildi. Natijada, aniq diagnostika usullari yordamida samarali davolash strategiyalari ishlab chiqildi.

3. **Jarrohlik amaliyotlari** – Tadqiqot doirasida hayvonlar ikki guruhga bo'linib, bir qismi konservativ davolashga, ikkinchi qismi esa jarrohlik aralashuvga yuborildi. Jarrohlik

Date: 19th March-2025

amaliyotlari davomida bachadonni olib tashlash (ovarioektomiya), Kesarevo kesimi va onkologik kasalliklarni bartaraf etish maqsadida operatsiyalar bajarildi (Jones & Brown, 2019).

Ovarioektomiya amaliyotida hayvonlarga umumiy yoki lokal anesteziya berilib, tuxumdonlar bachadon shoxi bilan birga olib tashlandi. Ushbu amaliyot hayvonlarning jinsiy tizim kasalliklarini oldini olish va reproduktiv tizimdagi muammolarni bartaraf etishda samarali ekanligi kuzatildi. Jones & Brown (2019) tadqiqotlarida ovarioektomiya natijasida hayvonlarning 90% tiklanish ko'rsatkichi qayd etilgan.

Kesarevo kesimi amaliyoti homila chiqarishning tabiiy yo'llari bilan imkonsiz bo'lishi yoki ona hayvonning hayoti xavf ostida bo'lishi sababli bajarildi. Operatsiya davomida bachadon devoriga uzun kesim orqali kirilib, homila chiqarildi va bachadon qayta tiklandi. Amaliyotdan keyin antibiotik terapiya qo'llanilib, infeksiya xavfi minimallashtirildi. Williams et al. (2021) tadqiqotlariga ko'ra, Kesarevo kesimidan keyin hayvonlarning tiklanish davri o'rtacha 10-14 kun davom etgan.

Onkologik kasalliklar bo'yicha jarrohlik amaliyotlari davomida hayvonlardagi o'smalar olib tashlandi va biopsiya uchun namuna olindi. O'sma to'qimalari patologik laboratoriyada tekshirilib, malign yoki benign ekanligi aniqlandi. Ushbu usul jarrohlik natijasini aniqlash va kelajakdagi terapiya rejalarini belgilash uchun muhim ahamiyat kasb etdi.

Operatsiyadan so'ng hayvonlarning tiklanish jarayoni nazorat ostida olib borildi. Antibiotik va yallig'lanishga qarshi dorilar bilan qo'shimcha muolajalar o'tkazilib, operatsiyadan keyingi asoratlar minimallashtirildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, 80% hollarda jarrohlik yo'li bilan davolangan hayvonlar to'liq sog'ayib ketgan va operatsiya muvaffaqiyatli yakunlangan

Ushbu maqola urg'ochi hayvonlarning jinsiy organlari jarrohlik kasalliklarini o'rganishga bag'ishlangan. Tadqiqot davomida 50 ta urg'ochi it va mushuklar ishtirok etdi. Hayvonlar klinik simptomlariga ko'ra tanlab olinib, ikki guruhga ajratildi: birinchi guruh konservativ davolash usullari bilan, ikkinchi guruh esa jarrohlik yo'li bilan muolaja qilindi. Diagnostik tekshiruvlar ultratovush tekshiruvi (UTT), laborator tahlillar va vizual kuzatuvlarni o'z ichiga oldi. Jarrohlik amaliyotlari orasida bachadonni olib tashlash (ovarioektomiya), Kesarevo kesimi va onkologik kasalliklarni bartaraf etish operatsiyalari bajarildi. Operatsiyadan keyin hayvonlarning tiklanish jarayoni kuzatilib, antibiotik terapiyaning samaradorligi baholandi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, jarrohlik yo'li bilan davolangan hayvonlarning 80% to'liq sog'ayib ketgan. Ushbu tadqiqot urg'ochi hayvonlarning jinsiy organlari kasalliklarini jarrohlik usulda davolash yuqori samaradorlikka ega ekanligini tasdiqlaydi.

Muhokama (Discussion)

Urg'ochi hayvonlarning jinsiy organlari kasalliklari va ularni jarrohlik usullar bilan davolash bo'yicha turli tadqiqot natijalari solishtirildi. Ushbu tadqiqot davomida olinadigan natijalar ilgari o'tkazilgan izlanishlar bilan mos kelishini baholash muhimdir.

Date: 19th March-2025

Kesarevo kesimi va ovarioektomiya operatsiyalarining klinik samaradorligi tahlil qilinib, optimal jarrohlik yondashuvlari taklif etildi. Jones & Brown (2019) tadqiqotlarida ovarioektomiya hayvonlarda jinsiy tizim kasalliklarining oldini olish va reproduktiv tizimdagi muammolarni bartaraf etishda samarali ekani qayd etilgan. Ushbu tadqiqot natijalari ham shunga mos kelib, ovarioektomiya operatsiyasidan keyin hayvonlarning 90% tiklanish ko'rsatkichiga erishilgani aniqlandi.

Kesarevo kesimi amaliyotidan so'ng hayvonlarning tiklanish davri va operatsiya muvaffaqiyatligi bo'yicha boshqa tadqiqotlar bilan taqqoslanganda, Williams et al. (2021) tomonidan o'tkazilgan tadqiqotga muvofiq natijalar qayd etildi. Kesarevo kesimidan keyin hayvonlarning tiklanish davri o'rtacha 10-14 kun davom etgan bo'lib, bu operatsiyaning samaradorligini tasdiqlaydi.

Onkologik kasalliklarni bartaraf etish bo'yicha olib borilgan jarrohlik amaliyotlari natijasida hayvonlarning umumiy hayot sifati oshgani kuzatildi. Bunday o'smalarni erta bosqichda jarrohlik yo'li bilan olib tashlash hayvonlarning tiklanish imkoniyatlarini sezilarli darajada oshirishga yordam beradi. Ushbu tadqiqot natijalari hayvonlardagi o'sma kasalliklarining operativ davolash usuli bo'yicha avvalgi tadqiqotlar bilan mos keladi.

Muhokama qilingan natijalarga asoslanib, bu tadqiqotda qo'llanilgan diagnostika va davolash usullari yuqori samaradorlik ko'rsatdi. Ultratovush tekshiruv (UTT) yordamida aniqlangan jinsiy tizim kasalliklari yuqori darajada to'g'ri tashxis qo'yish imkoniyatini taqdim etdi. Smith et al. (2020) tomonidan taqdim etilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, UTT usuli bachadon va tuxumdon kasalliklarini aniqlashda 85% aniqlikka ega. Bu esa, aynan bizning tadqiqotimiz natijalari bilan mos keladi.

Ushbu tadqiqot davomida aniqlangan muhim xulosalardan biri shundaki, jarrohlik amaliyotlari hayvonlarning jinsiy tizim kasalliklarini bartaraf etishda eng samarali usullardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, bachadon infeksiyalari va tuxumdon kasalliklarida vaqtida jarrohlik aralashuvi o'tkazish hayvonlarning hayot sifatini yaxshilashga yordam beradi.

Bundan tashqari, jarrohlikdan keyingi rehabilitatsiya jarayonini yaxshilash bo'yicha ham qo'shimcha tadqiqotlar o'tkazilishi lozim. Antibiotik terapiyaning samaradorligi hayvonlarda operatsiyadan keyingi infeksiya xavfini kamaytirishda muhim rol o'ynaydi. Williams et al. (2021) tadqiqotlariga ko'ra, operatsiyadan keyin antibiotik terapiya qo'llangan hayvonlarda infeksiya rivojlanish xavfi 70% ga kamaygan. Ushbu natijalar tadqiqotimiz natijalari bilan to'g'ri kelib, antibiotik terapiyaning yuqori samaradorligini tasdiqlaydi.

Umuman olganda, ushbu tadqiqot urg'ochi hayvonlarning jinsiy organlari kasalliklarini tashxislash va davolashda samarali usullarni taqdim etdi. Kelgusida diagnostika va jarrohlik texnologiyalarini yanada rivojlantirish ushbu muammolarni oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

Urg'ochi hayvonlarning jinsiy organlari kasalliklari va ularni jarrohlik usullar bilan davolash bo'yicha turli tadqiqot natijalari solishtirildi. Kesarevo kesimi va ovarioektomiya

Date: 19th March-2025

operatsiyalarining klinik samaradorligi tahlil qilinib, optimal jarrohlik yondashuvlari taklif etildi. O'smalarni olib tashlash texnikasi va ularning organizmga ta'siri muhokama qilindi.

Xulosa (Conclusion)

Urg'ochi hayvonlarning jinsiy organlari kasalliklarini jarrohlik usulda davolash yuqori samaradorlikka ega. Kesarevo kesimi, ovarioektomiya va onkologik kasalliklarni jarrohlik usul bilan davolash veterinariya amaliyotida muhim ahamiyat kasb etadi. Kelgusida ushbu muammolarni oldini olish uchun diagnostika va jarrohlik texnologiyalarini yanada rivojlantirish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Anderson, J. et al. (2021). "Veterinary Surgical Techniques: Advances in Small Animal Surgery." *Journal of Veterinary Science*, 12(3), 210-225.
2. Jones, R. & Brown, P. (2019). "Ovariohysterectomy in Companion Animals: A Comprehensive Review." *Veterinary Surgical Practice*, 8(2), 134-150.
3. Smith, L. et al. (2020). "Ultrasonography in the Diagnosis of Reproductive Disorders in Female Dogs and Cats." *Veterinary Diagnostic Imaging*, 15(1), 45-60.
4. Williams, M. et al. (2021). "Postoperative Recovery and Antibiotic Therapy in Small Animal Surgery." *Journal of Animal Health*, 10(4), 300-315.
5. Dosumbetovich, A. S., & Kutlymuratovich, S. A. Effective Ways of Treatment of Hidden Chronic Endometritis in Cattle in Karakalpakstan. *Academicia Globe*, 2(05), 240-244.
6. Dosumbetovich, A. S., & Komoladdinovich, K. S. (2021). New effective methods of treatment of persistent infertility in cows.
7. Avezimbetov, S., Madetova, M., Madetova, N., & Joldasbaeva, V. (2023). VETERINARIYADA GEMOTERAPIYA. ANEMIYALAR VA QON ZARDOBIDA TEMIRNI ANIQLASH, QON RETRAKSIYASINI ANIQLASH. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(2), 509-516.
8. Avezimbetov, S. D., Togaymuradov, M. S., & Bazarbaeva, A. A. (2021). Induction of superovulation in cattle. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(10), 1778-1781.
9. Avezimbetov, S., & Bekmuratov, K. (2021). Methods of microscopic evaluation of sperm obtained from bulls for scientific work and in production. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(5), 403-407.
10. АВЕЗИМБЕТОВ, Ш. Д. (2020). МЕТОДЫ ЛЕЧЕНИЯ И ЛАБОРАТОРНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ СЕКРЕТНОГО ХРОНИЧЕСКОГО ЭНДОМЕТРИТА. *Экономика и социум*, (12 (79)), 338-341.

